Reijo Vuorento
Sanna Lehtonen
Erja Lindberg

14.6.2017

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

EDUSKUNTA

Lausuntopyyntönne 1.6.2017

HE 57/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annetun hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) täydentämiseksi maakuntien rahoitusta koskevien ja eräiden muiden säännösten osalta

Hallituksen esityksellä 57/2017 ehdotetaan täydennettäväksi maakuntien rahoituksesta 2.3.2017 annettua lakiehdotusta (HE 15/2017). Täydennysesitykset liittyvät erityisesti *maakuntien muiden tehtävien rahoitukseen*. Lisäksi esityksellä ehdotetaan täydennettäväksi esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen *toimitiloihin myönnettyjä valtionavustuksia* koskevalla pykälällä.

Hallituksen esityksen 15/2017 ja sitä täydentävän esityksen 57/2017 jälkeen maakuntien rahoitus koostuisi kolmesta osasta, joista kaksi ensimmäistä muodostaisivat *maakuntien yleiskatteisen rahoituksen*

1. sosiaali- ja terveystoimen, pelastustoimen ja ympäristöterveydenhuollon rahoitus,
2. maakunnan muiden tehtävien rahoitus ja
3. erillisrahoitettavat tehtävät.

Hallituksen esityksen 57/2017 tarkoituksena on, että HE 15/2017 käsittelyn yhteydessä maakuntien rahoitusjärjestelmää voitaisiin käsitellä kokonaisuutena kaikkien maakunnan vastuulle siirtyvien tehtävien osalta.

Maakuntien rahoitukseen vaikuttavat kuitenkin keskeisesti myös valinnanvapauslainsäädäntö (esim. yhtiöitettävään toimintaan sisältyvien arvonlisäverojen vaikutus) ja monikanavarahoituksen purkamiseen liittyvät säädökset. Maakuntien rahoituksen riittävyyttä ja rahoitusmallin toimivuutta voidaan arvioida vasta, kun *koko lainsäädäntökokonaisuus* on tiedossa.

Täydentävä esitys 57/2017 sisältää rahoitusta koskevat ehdotukset seuraaviin maakunnan muihin tehtäviin:

- ympäristöterveydenhuolto,
- aluekehittäminen ja rakennerahastotoiminta,
- elinkeinojen edistäminen,
- alueiden käytön ohjaus ja suunnittelu,
- maatalous- ja viljelijätukihallinto,
- maatalous- ja turkistarhayrittäjien lomitus,
- vesivarojen käyttö ja hoito,
- vesien- ja merenhoito,
- rakentamisen ohjaus,
- kulttuuriympäristön hoito,
- maakunnallisen kulttuurin ja identiteetin edistäminen,
- ympäristötiedon tuottaminen ja jakaminen ja
- maakunnille erikseen lailla säädettävät tehtävät.

Siirtyminen yleiskatteiseen rahoitukseen maakunnan muissa tehtävissä

Keskeisin osa hallituksen esitystä 57/2017 on *siirtyminen maakunnan muissa tehtävissä nykyisestä talousarvioperusteisesta rahoituksesta laskennalliseen yleiskatteiseen rahoitukseen*. Yleiskatteisen rahoituksen osalta maakunta saa itse vapaasti päättää rahojen käytöstä riippumatta siitä, minkälaisiin kertoimiin tai laskentatekijöihin rahoitus perustuu. Toisin sanoen rahan määräytymisperusteet eivät sido rahoituksen käyttöä miltään osin.

> *Kuntaliitto pitää maakuntien itsehallinnon kannalta oikeana ratkaisuna maakuntien oikeutta päättää laskennallisen rahoituksen kohdentumisesta maakunnan tarpeiden mukaisesti.*

Nykyään maakunnan muiden tehtävien rahoitus tapahtuu tulossopimuksien kautta osana valtion virastojen tulosohjausprosessia. Täydentävän esityksen jälkeen maakuntien nettorahoituksesta noin 18,5 mrd. euroa vuoden 2017 tasolla määräytyisi laskennallisena yleiskatteisena rahoituksena ja loppuosa, noin 2,9 mrd. euroa korvamerkittynä, tiettyyn toimintoon kohdennettuna erillisrahoituksena.

Maakuntien yleiskatteinen rahoitus koottaisiin valtiovarainministeriön pääluokkaan perustettavalle *maakuntien valtionrahoitusmomentille*. Uudessa rahoitusjärjestelmässä maakuntien valtionrahoitusmomentilta rahoitus jaettaisiin maakunnille laskennallisesti erilaisiin määräytymistekijöihin perustuen.

> *Laskennallinen yleiskatteinen rahoitusjärjestelmä on maakunnallisen itsehallinnon edellytys ja lisää maakuntien mahdollisuuksia hyvään taloudenpitoon.*
>
> *Osa maakunnille siirtyvistä muista tehtävistä on kuitenkin luonteeltaan viranomaistoimintaa, jolloin mahdollisuudet rahoituksen uudelleen kohdentamiseen ovat rajalliset.*

Laskennalliseen rahoitusjärjestelmään siirtymisestä huolimatta osaan maakunnille osoitetuista tehtävistä rahoitus tulisi edelleen *erillisrahoituksena*. Näistä euromääräisesti merkittävin osa olisi rahoitus Euroopan unionin ohjelmien mukaisiin maatalous- ja yritystukiin.

> *Erillisrahoitettavien tehtävien rahoitus olisi maakuntien näkökulmasta läpivirtauserä, jonka käyttöön maakunnalla ei ole päätösvaltaa.*

Maakuntien valtionrahoituksen vuosittainen tarkistaminen

Esityksen mukaan valtion rahoituksen perusteena olevat sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset tarkistetaan vuosittain vastaamaan maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon toteutuneiden käyttökustannusten kahden viimeisimmän tilastoidun vuoden keskiarvoa sen jälkeen, kun kustannuksesta on vähennetty maakuntien perimät *myyntitulot ja asiakas- ja käyttömaksut*. Lisäksi valtionrahoituksen tarkistamisessa otettaisiin huomioon maakuntien *muuttuneet tehtävät ja velvoitteet*.

> *Uudistuksen tässä vaiheessa ei ole tietoa maakunnan rahoituksen kokonaisuudesta erityisesti valinnanvapausratkaisujen ja monikanavarahoitukseen liittyvien päätösten puuttuessa. Maakuntarahoituksen tarkistuskäytännöstä päättäminen edellyttää maakunnan talouden huomioon ottamista kokonaisuutena.*
>
> *Maakunnille tulisi turvata aito itsehallinto, mikä rahoituksen näkökulmasta tarkoittaa maakunnan omia tulomuotoja, erityisesti maakuntien verotusoikeuden toteuttamista uudistuksen myöhemmässä vaiheessa. Tässä vaiheessa tulisi arvioida myös maksu- ja myyntitulojen roolia maakunnan tuloina, ja varmistaa, että nyt päätettävä maakuntarahoituksen tarkistamiskäytäntö toimii tarkoituksenmukaisesti myös maakunnan verotusoikeuden toteuduttua.*

Esityksen mukaan maakunnan muiden tehtävien määräytymisperusteena käytettävät perushinnat tarkistettaisiin vuosittain *vastaamaan kustannustason muutosta vain osittain*. Maakuntaindeksin sijaan maakunnan muiden tehtävien laskennallinen kustannus tarkistettaisiin vain henkilöstömenojen muutosta vastaavin osin (40 %).

Maakunnan muiden tehtävien rahoitus tulee tarkistaa todellisia kustannuksia vastaavaksi, ja kustannustason muutos ottaa huomioon täysimääräisen maakuntaindeksin mukaisesti.

Kustannustason muutoksen huomioon ottaminen pelkästään henkilöstömenoihin perustuen johtaa rahoituksen automaattileikkuriin maakunnan muissa tehtävissä. Tämä heikentää maakunnan mahdollisuuksia hoitaa sille lailla säädetyt tehtävät ja velvoitteet.

Uudistuksesta johtuva maakunnan rahoituksen muutos ja siirtymäajan järjestely

Maakuntien rahoituksen muutosta tarkasteltaessa vertailukohtana käytetään maakunnan kuntien siirtyvien tehtävien yhteenlaskettuja menoja. *Siirtymäajan jälkeiset* lopulliset muutokset vaihtelevat -3,6 ja +6,6 prosentin ja -122 €/as ja +213 €/as välillä. *Siirtymäkauden aikana* yksittäisen maakunnan rahoituksen vuosimuutos olisi esityksen mukaan enintään +45 €/as ja -25 €/as.

Ottaen huomioon maakuntarahoitukseen liittyvä viiden vuoden portaittainen siirtyminen nykyisestä rahoituksesta uuden järjestelmän mukaiseen laskennalliseen rahoitukseen, maakuntakohtaiset muutokset ovat suuruudeltaan kohtuullisia ja siirtymäajan järjestely antaa maakunnille aikaa uuteen rahoitusjärjestelmään siirtymiseen.

Kaikkia maakuntien tulevaisuuden rahoituseriä ei tällä hetkellä jaeta kunta- tai maakuntakohtaisesti ja osa rahoituksista on jouduttu vertailulaskelmia varten keinotekoisesti pakottamaan maakuntatasolle. Esimerkiksi aluehallintovirastojen, ELY-keskusten ja TE-toimistojen rahoitus esitetään siirtyväksi nykyisiltä viideltä tai yhdeksältä alueelta 18 maakuntaan. Tämä aiheuttaa epävarmuutta vertailulaskelmiin ja voi johtaa muutoslaskelmien virhetulkintoihin.

Rahoituksen muutoslaskelmia tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon, että *maakuntauudistukseen liittyvät laskelmat päivittyvät* vielä useaan kertaan ennen uudistuksen voimaantuloa 1.1.2019.

Maakuntien perustamisen kustannusten korvaaminen

Tehtävien siirrosta ja maakuntien perustamisesta aiheutuu sekä suoria että epäsuoria muutoskustannuksia. Painetta rahoituksen riittävyydelle aiheuttavat *muutoskustannukset* liittyen erityisesti tietojärjestelmiin, palkkaharmonisointiin, toiminnan organisoinnin suunnitteluun, kunnista siirtyvien sopimusten kartoittamiseen ja niiden siirtymisen valmisteluun, maakuntien yhtiöiden perustamiseen sekä valinnanvapausmallin valmisteluun. Esityksen mukaan nämä muutoskustannukset jäävät valtaosaltaan maakuntien itse rahoitettavaksi.

On epärealistista olettaa, että uudistuksesta johtuvat säästövaikutukset olisivat jo uudistuksen ensimmäisinä vuosina niin suuret, että säästöillä voitaisiin kattaa uudistuksen muutoskustannukset.

Kustannusarvio yksin maakuntien muodostamiseen ja palvelutoiminnan jatkuvuuden turvaamiseen liittyvien välttämättömien kertaluonteisten ICT-muutoskustannusten suuruudesta vuosina 2018-2020 on 500 milj. euroa, josta merkittävä osa liittyy muutosten käynnistämiseen syksystä 2017 alkaen.

Mikäli uudistuksesta aiheutuvia muutoskustannuksia ei korvata maakunnille, uudistuksen onnistunut toteuttaminen vaarantuu ja maakunnat käynnistävät varsinaisen toimintansa nykyistä rahoitusta alemmalta tasolta.

Muutoskustannukset tulee arvioida huolellisesti ja niihin tulee varata erikseen täysimääräinen rahoitus. Ilman riittävää muutoskustannusten resursointia maakunnille aiheutuu haasteita lakisääteisten palvelujen järjestämiseen. Myös kunnille muutoksesta aiheutuvat kustannukset tulee korvata peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaisesti.

Maakunnan muiden tehtävien laskennallisten kustannusten määräytyminen

Maakunnan muiden tehtävien laskennallisen kustannuksen taso vastaa siirtymävaiheessa ko. tehtävien rahoituksen tasoa vuonna 2019 koko maan tasolla. Maakunnan *muiden tehtävien laskennallisen kustannuksen* esitetään muodostuvan neljän tekijän perusteella.

- asukasperusteinen rahoitus
- maakunnan muiden tehtävien asukastiheysrahoitus
- kasvupalvelurahoitus
- maatalousyritykset

> *Maakunnan muiden tehtävien laskennallisen rahoituksen määräytymisperusteet ovat riittävän yksinkertaiset ja selkeät. Laskenta on läpinäkyvää, sillä rahoituksen perusteena käytetään yleisistä tilastoista saatavia tietoja. Rahoituksen saajalla on mahdollisuus laskea valtionrahoituksensa määrä, mikä on keskeinen hyvän rahoitusjärjestelmän ominaisuus.*

Rahoituksen määräytymisperusteiksi tulisi valita tekijöitä, jotka kuvaavat maakuntien palvelujen järjestämisen *kustannuksiin vaikuttavia tekijöitä*. Tällaisia ovat sekä palvelutarvetta että maakuntien olosuhteita ja ominaisuuksia kuvaavat tekijät. Koska maakuntia ei ole olemassa eikä täten maakuntien toiminnan kustannuksia ole tiedossa, ei tässä vaiheessa uudistusta rahoituksen määräytymisperusteita voida perustaa maakuntatason kustannuksia selittävään taloustieteelliseen tutkimukseen.

> *Maakuntien rahoituksen määräytymisperusteet tulee tarkistaa sen jälkeen, kun maakuntien toiminta on käynnistynyt ja käytössä on tutkimus- ja tilastotietoa maakuntatason kustannuksia selittävistä tekijöistä.*

Valtionavustuspykälien muutos takaisinperinnän osalta

Esityksessä ehdotetaan täydennettäväksi esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen *toimitiloihin myönnettyjä valtionavustuksia* koskevalla pykälällä. Rahoitusta säätelevään lainsäädäntöön ja rahoituspäätöksiin sisältyy pääsääntöisesti ehto rahoituksen takaisinperinnästä, jos kyseisen toimitilan käyttötarkoitus, omistus tai hallinta muuttuu. Esityksen mukaan rahoitusta ei perittäisi avustuksen saajalta takaisin, vaikka uudistuksesta johtuen toimitilan käyttötarkoitus, omistus tai hallinta muuttuisi.

> *Esitetty muutos valtionavustusten takaisinperintään on erittäin tärkeä ja keskeinen uudistuksen laajuus huomioon ottaen.*

> *On tärkeää huolehtia siitä, että uudistuksen toimeenpanon seurauksena kunnilta tai kuntayhtymiltä ei peritä takaisin sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen toimitiloihin myönnettyjä valtionavustuksia, vaikka avustusta saaneiden toimitilojen käyttötarkoitus, omistus tai hallinta muuttuisi.*

Harkinnanvarainen maakunnan rahoituksen korotus siirtymäajaksi

Esityksellä ehdotetaan lisättäväksi maakunnan rahoituksen harkinnanvaraiseen korotukseen siirtymäajaksi erityinen erä, jolla voitaisiin tasoittaa *siirtymäkaudella tapahtuvia merkittäviä rahoituksentason alenemia*. Lain 8 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan avustus myönnettäisiin valtion varoista valtionavustuslain mukaisesti.

> *Koska kyseessä on iso uudistus, jonka kustannus- ja talousvaikutuksia on mahdoton täysin arvioida, on hyvä, että lainsäädäntö mahdollistaa yksittäisten poikkeustapausten huomioon ottamisen. Harkinnanvarainen korotus tulee esityksen mukaisesti rahoittaa valtion varoista, eikä korotusta saa rahoittaa kaikkien maakuntien rahoitusta vähentämällä.*

Maakunnan kasvupalvelutehtävät ja rahoitusmallin kannustavuus

Kasvupalvelutehtävistä säädettäisiin maakuntalain lisäksi myös kasvupalvelulaissa, joka on parhaillaan lausunnoilla. Laissa säädettäisiin muun muassa nykyisten TE-toimistojen palveluista niiden järjestämisvastuun siirtyessä maakunnille niin, että toiminnot pääosin markkinaehtoistetaan ja kuntien osallisuus kavennetaan yhtiöitetyn palvelujen tarjoajan rooliin. Vastaavasti työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteilla työttömyysturvatehtävien siirtäminen kaikille etuuden maksajille eli työttömyyskassoille ja kansaneläkelaitokselle.

Maakuntien tuleviin tehtäviin liittyvä rinnakkainen meneillään oleva valmistelu tulee huomioida ja lait tulee yhteen sovittaa valmistelun edetessä.

Työvoimapoliittinen toiminta on vakiintunut osa erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa. Kuntien panostukset työllisyyden hoitoon nousevat jo noin 800 miljoonaan euroon ja ovat erityisen merkittävät kaupunkiseuduilla, joissa kaupunkien elinkeinopolitiikan koordinaatiorooli on merkittävä. Osa tätä kokonaisuutta on työllisyyden hoito. Kuntien, TE-hallinnon ja Kela:n yhteistyö on tiivistynyt vuonna 2015 lakisääteistettyyn moniammatilliseen TYP-toimintaan. Työllisyyden kuntakokeilujen jatkeena ovat käynnistymässä alueelliset työllisyyskokeilut.

Kuntien taloudelliset panostukset ja toiminta tulee ottaa huomioon työllisyydenhoidon uudelleenjärjestelyissä niin, että kunnilla on jatkossakin mahdollisuus maakunnan kanssa sopia vastuista ja velvoitteista.

Palkkatukea rahoitetaan määräaikaisesti sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta vuosina 2017-2018. Määräaikaisella rahoituksella tavoitellaan palkkatuen volyymi kasvattamista ja suhdannetilanteen mukaista joustoa. Esityksessä palkkatukeen varattua määräaikaista rahoitusta ei ole huomioitu, vaan palkkatukea vastaava rahoitus siirtyisi maakunnille ainoastaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan määrärahojen osalta.

Maakunta saa *kasvupalvelutekijän* kautta rahoitusta työttömyysasteeseen ja työttömien määrään perustuen. Täysimääräisen valtionrahoituksen tilanteessa nämä kriteerit voidaan nähdä ongelmallisena kannustinnäkökulmasta, sillä esityksen mukaisessa laskennassa työttömien määrä ja työttömyysasteen kasvattaminen lisäävät maakunnan saaman valtionrahoituksen määrää.

Maakunnalla ei ole lähtökohtaisesti myöskään kustannusnäkökulmasta suoria *taloudellisia kannustimia* alentaa työttömyyttä. Työttömyydestä aiheutuvat kustannukset eivät jää maakunnan vastuulle, koska työttömyysetuudet rahoitetaan valtion toimesta ja työttömyyden johdosta saamatta jääneet verotulot vaikuttavat negatiivisesti vain valtion ja kuntien talouteen.

Maakuntien verotusoikeus ja sen mukana tuleva tehtävien omarahoitusosuus tuottaisi maakunnille kannusteen työttömyyden alentamiseen.

Muut kasvupalvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvät kysymykset:

Kasvupalvelujen järjestämisvastuun siirtäminen kunnille: Kuntaliitto katsoo, että mahdollisuus siirtää järjestämisvastuu kunnille vahvistaa maakunnallista itsehallintoa ja antaa edellytykset toimenpiteiden vaikuttavuuden parantamiselle. Tämän tulisi olla yksi keskeisimpiä perusteita uudistuksen organisoinnissa. Maakunnat tulevat oleman hyvin erilaisia, samoin ovat työvoiman rakenne, toimijat, työpaikat ja yritykset eri puolilla maata. Yhdenvertaisuuden vaade on mahdoton toteuttaa. Ei ole löydettävissä yhtä ratkaisua, joka sopisi koko maahan. Työnhakijat sekä työnantajat tarvitsevat räätälöityjä palveluja ja olosuhteiden vaihdellessa niidenkin tulee luonnollisesti rakentua erilaisiksi.

Kasvupalveluiden järjestämisvastuun siirrosta sopimisen tarve korostuu suurimmilla kaupunkiseuduilla, jolloin maakunta vastaisi muun alueensa kasvupalveluista. Tämän tulisi olla myös jatkovalmistelun lähtökohtana tilanteessa, jossa näiden kaupunkiseutujen olosuhteet, tarpeet ja kasvupanostukset ovat pitkälti verrannollisia jo hyväksyttyyn pääkau-

punkiseudun erillisratkaisuun. Ratkaisu selkeyttäisi työnjakoja ja tehostaisi julkisten kasvupalveluvoimavarojen vaikuttavuutta. Asiassa olisi mahdollista edetä myös kokeilujen kautta, jolloin lähtökohtaisesti kaupunki toimisi järjestäjänä tarkoituksenmukaisten kasvupalvelujen osalta.

Tuottamismallin vapaudet: Kunnat tuottavat laajasti työllisyyttä edistäviä palveluja ja niillä on oltava mahdollisuus ottaa kokonaisvastuu vaikeasti työllistyvistä monialaiseen lähestymistapaan perustuen. Kokonaan yhtiöittämisen ulkopuolelle on voitava jättää vaikeimmin työllistyville tarkoitettu palvelukokonaisuus, johon sisältyy esim. työ- ja toimintakyvyn arviointi sekä palvelutarpeen arviointi, työpajatoiminta, piilotyöpaikkojen etsiminen, matalan kynnyksen työpaikkojen räätälöinti sekä palvelujen yhteensovittaminen (TYP-toiminta).

TYP-toimintaa on kyettävä jatkamaan nykyiseltä hyvin toimivalta pohjalta. TYP-lakia ei tule kumota, vaan päivittää uusiin olosuhteisiin. TYP-toiminnassa yhdistyvät kuntien paikallistuntemus ja koettu osaaminen, kelan palvelut ja jatkossa maakunnan sote-liikelaitos. Maakuntien koko vaihtelee voimakkaasti ja useimmissa maakunnissa osaaminen on keskittynyt kaupunkiseuduille. Suurimmat kaupungit ovat jo lähtökohtaisesti suurempia kuin useimmat maakunnat. Niillä tulee olla mahdollisuus kehittää osaamistaan ilman, että palvelujärjestelmä sirpaloituu ja hallinto monimutkaistuu, kuten nyt uhkaa käydä.

Kuntien mahdollisuus tuottaa kasvupalveluja on mahdollistettava kasvupalvelulainsäädännössä. Markkinoilta hankittavan palvelutuotannon lisääminen on sinänsä kannatettava suuntaus. Markkinoihin perustuva palvelutuotanto ei kuitenkaan kaikilta osin sovellu varsinkaan vaikeasti työllistettävien palveluprosessiin, koska siinä palvelun tuotanto ja asiakkaan asemaan liittyvä päätöksenteko ja oikeus tukiin kietoutuvat toisiinsa. Laki tulisi tältä osin olla sellainen, että se mahdollistaa alueellisissa työllisyyskokeiluissa hyviksi havaittavien mallien toteuttamisen jatkossa.

Kuntien sidosyksikköjen asema: Kasvupalveluiden järjestäjällä tulisi olla mahdollisuus kohdentaa rahoitusta kuntien elinkeinotoimessa ja kehittämisyhtiöissä tehtävään yritysten ohjaukseen yritysten kasvua tukevien kasvupalveluiden käytössä. Se mahdollistaisi kuntien ja niiden kehittämisyhtiöiden yritysneuvonnassa syntyvien kontaktien täysimääräisen hyödyntämisen yritysten kasvun ja innovaatiotoiminnan tukemisessa samalla kun yhteinen resursointi aktivoisi kuntia myös tulevaisuudessa suuntaamaan rahoitusta yritystoimintaa ja työllisyyttä tukeviin toimenpiteisiin.

Viranomaistehtävät: maakunnan mahdollisuudet ohjata tuottajia ovat rajallisia ja vaativat runsaasti yksityiskohtaisia sopimuksia, sopimusten valvontaa ja tuottajakorvausten erityisehtoja. Esitetty julkisen vallan siirto palvelun tuottajalle merkitsisi lakiluonnoksessa esitettyjen rakenteiden myötä mm. valvontaan ja seurantaan liittyviä lisäkustannuksia, joita rahoituspäätösten siirtämisestä tullut mahdollinen lisäarvo ei välttämättä kompensoi. Lisäksi on huomioitava rakennerahastovaroin rahoitettavien toimien osalta seurannan ja raportoinnin tuomat velvoitteet maakunnalle. Suuri osa rahoituksesta on EU-osarahoitteista rahaa, joka vaatii oman seurantansa.

Palvelutarpeen arvio: yhteensovitus kuntien oman palvelutuotannon kanssa on keskeinen kysymys, jota ei lausuntoyhteenvedossa käsitellä. Palvelutarvearviointia ei tule kokonaisuudessaan siirtää ulkoiselle palveluntuottajalle. Vaikka digitaalisesti kyettäisiin arvioimaan hakijan riskiä pitkäaikaistyöttömyyteen, on palvelutarvearvio ja siihen liittyvä palveluprosessi pidettävä koordinoidusti julkisen viranomaisen hallussa ja se tulee määritellä viranomaistehtäväksi. Tämä on tärkeätä niin tietosuojan kuin palvelujen järjestämisen osalta. Palvelutarvearviointi voidaan hyvin suorittaa kuntavetoisesti TYP - toimintana. Vaikuttavuudessa on kysymys kokonaisuuden hallinnasta ja siitä, että työnhakijat saavat heille tarkoituksenmukaiset palvelut oikea-aikaisesti.

Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työnhakijoiden palvelujen sopivuus markkinoilla tuotettavaksi: Jotta asiakkaita kohdellaan yhdenvertaisesti, tulee huomioida henkilöasiakkaiden erilaiset tilanteet ja erilainen tuen tarve. Markkinat ja palvelutarjonnan kehittyminen eivät saa ohjata sitä, millaisia palveluja tuotetaan, vaan palvelujen lähtökohtana tulee olla asiakaslähtöisyys.

Kuntaliitto on esittänyt, että vaikeasti työllistyvien palvelukokonaisuudet voisivat nykyiseen tapaan jatkua kuntavetoisessa TYP-toiminnassa, jossa ovat edustettuna kunnat, kela ja maakunnan sote- liikelaitos. Tämä tekisi mahdolliseksi jatkaa niitä erittäin hyvä käytäntöjä ja tuloksia jotka TYP-toiminnasta on saatu. TYP-lakia ei tule kumota, vaan saattaa se uuteen ympäristöön sopivaksi.

Laissa tulee välttää liiallista ohjausta ja turvata maakunnan mahdollisuudet päättää tarpeellisista yritys- ja työvoimapalveluista. Päätös perustuu maakunnan harkintaan sen jälkeen, kun maakunta on käynyt tarpeesta neuvottelut alueensa kuntien kanssa. Valtionohjauksen tulisi keskittyä poliittisesti strategisiin kysymyksiin. Sen sijaan palveluita koskevat operatiiviset ammatillista ja alueellista asiantuntemusta edellyttävät asiat tulisi jättää maakuntien päätösvaltaan.

Vaikeasti työllistyvien osalta yhtiöittämisvelvoite itsessään vaikuttaa tarpeettomalta ja tosiasiassa byrokratiaa lisäävältä tilanteissa, joissa on selvää, ettei markkinaehtoista tuotantoa tule olemaan (palvelun tarve on marginaalinen, vaikeasti kaupallistettava tai palvelu sisältäisi myös viranomaistehtäviä). Palvelun hoitaminen maakunnan itsensä toimesta tai tapauskohtaisesti maakunnan ja kunnan yhteistyössä olisi käytännössä huomattavasti luontevampi tapa tuottaa palvelut.

Minimipalvelujen sääntely: Laissa tulee välttää liiallista ohjausta ja turvata maakunnan mahdollisuudet päättää tarpeellisista yritys- ja työvoimapalveluista. Päätös perustuu maakunnan harkintaan sen jälkeen, kun maakunta on käynyt tarpeesta neuvottelut alueensa kuntien kanssa. Valtionohjauksen tulisi keskittyä poliittisesti strategisiin kysymyksiin. Sen sijaan palveluita koskevat operatiiviset ammatillista ja alueellista asiantuntemusta edellyttävät asiat tulisi jättää maakuntien päätösvaltaan. Kansalaisten oikeusturvan kannalta olisi paikallaan, että erityisesti työvoimapalveluiden osalta määriteltäisiin tietyt suositukset palvelujen saatavuuden osalta. Tärkeätä on, että luodaan riittävät rekisterit ja ICT-välineet toimintojen tehokkuuden ja vaikuttavuuden arvioimiseksi.

Uudenmaan erillisratkaisu: Soveltamisalasäännöksen muotoilu ja sisältö lähtökohtaisesti hyväksyttävä. Kuntaliitto ei vastusta kuntayhtymän ja kuntien yhteistyötä sinänsä. Hyväksyttävää on myös, että muut Uudenmaan kunnat voivat halutessaan liittyä kuntayhtymään vapaaehtoisesti. On kuitenkin selvää, ettei Kuntaliitto voi perustuslaillisista syistä johtuen hyväksyä sitä, että neljä pääkaupunkiseudun kuntaa velvoitettaisiin tuottamaan kasvupalvelut kaikille Uudenmaan kunnille kuntayhtymämuodossa. Kuntien itsehallinto ei mahdollista sitä, että toinen kunta päättää toisen kunnan puolesta tämän palveluista ilman tämän myötävaikutusta. Itsehallinnon kannalta ei ole riittävää, että lakiluonnoksen 6 §:n mukaan muilla kunnilla on ”oikeus” tulla kuntayhtymän jäsenkunnaksi. Kunnallinen itsehallinto tarkoittaa sitä, että kuntalaisilla on oikeus päättää kuntansa hallinnosta ja taloudesta sekä valita edustajansa kunnallisiin hallintoelimiin.

Kuntaliitto esittää paremmaksi malliksi sitä, että Uudenmaan maakunnan muut kunnat saavat itse valita liittyvätkö ne pääkaupunkiseudun kuntien muodostamaan kuntayhtymään vai ei. Jos ne eivät halua liittyä kuntayhtymään, kuntayhtymä ei myöskään järjestä sellaisten kuntien kasvupalveluita. Kasvupalvelut järjestää tällöin Uudenmaan maakunta. Maakunnan järjestäessä tällöin kasvupalveluita pääkaupunkiseudun kunnat eivät luonnollisesti voi osallistua maakunnan päätöksentekoon.

Alueiden kehittämisen ja kasvupalvelun hierarkia sekä kasvupalvelumääritelmä: **J**ärjestelmää selkeyttäisi, mikäli olisi oma erillinen lakinsa alueiden kehittämiselle. Alueiden kehittämisessä on kysymys laajasta järjestelmätason horisontaalisesta toimintatavasta, kun taas kasvupalvelut koskevat yksittäisiä konkreettisia päätöksiä ja toimenpiteitä. Kasvupalvelujen määritelmää on tarkennettu hallituksen esityksessä mutta erikseen on vielä arvioitava, onko se riittävä.